

В. В. КИВАКА

Брэст, БрДУ імя А. С. Пушкіна

ЗАПАЗЫЧАННІ Ў НЯМЕЦКАМОЎНЫМ МАСТАЦКІМ ТЭКСЦЕ

Папаўненне слоўнікавага складу мовы новымі лексічнымі адзінкамі можа адбывацца праз запазычванне (ці перайманне) слоў з іншых моў. Такім чынам, лексічныя адзінкі, якія запазычаны, пераняты, узяты з іншых моў, называюцца запазычаннямі. Іншамоўныя словы трапляюць у мову двума шляхамі: вусным, г. зн. праз носьбітаў іншай мовы, і пісьмовым, г. зн. праз тэксты навуковага, афіцыйна-справавога і мастацкага стыляў. Вельмі шматпланавымі ў гэтым сэнсе выступаюць тэксты менавіта мастацкага стылю, функцыяй якіх з’яўляецца мастацка-эстэтычнае ўздзеянне на чытача. Стварэнне непаўторнага літаратурнага партрэта персанажаў дасягаецца аўтарамі тэкстаў з дапамогай розных вербальных сродкаў. Да іх адносяцца і запазычанні, якія нясуць пэўную стылістычную інфармацыю, г. зн. валодаюць стылістычнай маркіраванасцю. Запазычанні ствараюць кантраст да асноўнага кантэксту, тым самым увага чытача фіксуецца на іншамоўнай адзінцы і звязанай з ёю інфармацыі. Моўныя адзінкі тэксту ўздзейнічаюць на іншамоўныя словы і выразы, вымушаюць прыстасоўвацца да стылю, у выніку чаго запазычанні атрымліваюць пэўнае семантычнае значэнне ў пэўным кантэксце і захоўваюць пры гэтым эмацыянальна-ацэначную афарбоўку. Т. В. Ключева заўважае, што “некаторыя віды запазычанняў маюць шырокі дыяпазон прымянення ў стылістычных мэтах: як сродак стварэння каларыту месца і часу; з мэтай гумару і сатыры; у якасці эўфемізмаў; як сродак моўнага вар’іравання” [1], адзначае таксама каларыт – гістарычны, нацыянальны, сацыяльны, прафесійны.

У дадзеным артыкуле будзем разглядаць запазычанні ў нямецкамоўным мастацкім тэксце, менавіта ў навеле “Амок” вядомага аўстрыйскага пісьменніка Ш. Цвэйга, што ўпершыню пабачыла свет у 1922 г. У творы апісваецца жыццё ўрача, які жыў і працаваў у аддаленай трапічнай вёсцы, і з якім аўтар пазнаёміўся ў сакавіку 1912 г. падчас вандроўкі на параходзе з Індыі да Італіі. Так, для стварэння італьянскага каларыту ў нямецкамоўнай навеле ўжываецца інтэрнацыяналізм італьянскага паходжання *Agentur* (у тэксце ўваходзіць у склад слова *Schiffsagentur* ‘параходнае агенцтва’, утворанага шляхам словаскладання з уласна нямецкім словам *Schiff*), напрыклад: *Als ich in der Schiffsagentur von Kalkutta einen Platz für die Rückreise nach Europa... bestellen wollte...* [2, с. 74]. На іншаземнае месца праходжання асноўнага дзеяння твора ўказваюць і экзатызмы *Tropen* (грэч. ‘тропікі’) і *Rikscha* (япон. ‘рыкша’), напрыклад: *Ja, so sind sie zauberhaft, die Tropen, wenn man sie in der Eisenbahn, im Auto, in der Rikscha*

durchstreift [2, с. 86]. Ужыванне экзатызмаў у мастацкім тэксце стварае нацыянальны каларыт. Таксама словы-цытаты з вуснаў носьбітаў адпаведнай мовы дапамагаюць пісьменніку надаць персанажу тэксту пэўны нацыянальны і сацыяльны каларыт, напрыклад: *Ich bin kein Geschäftsmann... ich bin nicht der arme Apotheker aus Romeo und Julia, der für "corrupted gold" sein Gift verkauft...* [2, с. 101]. Ужыванне галоўным героем навелы (доктарам, які вучыўся і працаваў у Германіі, а зараз знаходзіцца недзе ў Індыі) варварызма *corrupted gold* (англ. 'нікчэмны метал') характарызуе яго, па-першае, як высокаадукаванага чалавека вышэйшага саслоўя, па-другое, як сумленнага, непадкупнага прафесіянала. У тэксце прафесійны каларыт перадаецца звычайна пры дапамозе тэрмінаў, у тым ліку запазычаных. У навеле "Амок" Ш. Цвэйг выкарыстоўвае медыцынскія тэрміны, якія паходзяць у асноўным з лацінскай мовы, напрыклад: *Ich hatte in Deutschland studiert, war recte* (лац. 'сапраўдны') *Mediziner* (лац. 'медык') *geworden, ein guter Arzt sogar, mit einer Anstellung an der Leipziger Klinik* (лац. ← грэч. 'клініка'), *irgendwo in einem verschollenen Jahrgang der Medizinischen* (лац. 'медыцынскія') *Blätter haben sie damals viel Aufhebens gemacht von einer neuen Injektion* (лац. 'ін'екцыя'), *die ich, als erster praktiziert* (фр. ← лац. 'практыкаваць') *hatte* [2, с. 87].

Такім чынам, запазычанні атрымліваюць пэўнае семантычнае значэнне ў кантэксце і захоўваюць пры гэтым эмацыянальна-ацэначную афарбоўку, якая неабходна для стварэння вобразаў у мастацкім тэксце. Запазычанні ў нямецкамоўным мастацкім тэксце ўжываюцца як сродак стварэння каларыту месца і часу, а таксама гістарычнага, нацыянальнага, сацыяльнага, прафесійнага каларыту. Медыцынскія тэрміны, неабходныя для надання нямецкамоўнаму мастацкаму тэксту прафесійнага каларыту, паходзяць у асноўным з лацінскай мовы.

СПІС ВЫКАРЫСТАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

1. Ключева, Т. В. О стилистических функциях заимствований в немецкой художественной литературе [Электронный ресурс] / Т. В. Ключева. – Режим доступа: http://stephanos.ru/izd/2015/2015_11_12.pdf. – Дата доступа: 02.06.2023.

2. Zweig, St. Der Amokläufer und andere Erzählungen / St. Zweig. – Frankfurt am Main : S. Fischer Verlag GmbH, 1984. – 208 S.

К содержанию